

О. В. Серт, аспірант, адвокат

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Навчально-науковий інститут права

Кафедра економічного права та економічного судочинства,

старший викладач кафедри економіко-правових дисциплін Навчально-науково-го інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна

e-mail: sertoleksandr@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-3882-8813>

САМОКЕРОВАНА РАДА ДИРЕКТОРІВ

У статті аналізується вплив використання штучного інтелекту на корпоративне управління при однорівневій структурі, висвітлюється сучасний стан правового регулювання порядку та умов використання штучного інтелекту, зазначаються пропозиції щодо нормативно-правового забезпечення розвитку інституту самокерованих рад директорів. Попри незначний рівень наукового правового дослідження означених питань, вони ставатимуть ще більш актуальними із розвитком технічного прогресу, який уможливить формування повністю самокерованих рад директорів. Автором формулюються власні визначення термінів «робот-директор» та «самокерована рада директорів», удосконалюється визначення терміну «рада директорів». У дослідженні виснувається, що у роботі ради директорів її члени вже використовують штучний інтелект як допоміжний засіб, тому першим кроком законодавця має бути встановлення імперативного обов'язку щодо створення комітету з управління даними та кібербезпекою у тих корпораціях, у яких вже є обов'язковим створення комітетів з аудиту, призначень та винагороди. Автор зазначає, що вплив штучного інтелекту на корпоративне управління при однорівневій структурі проявиться у трьох аспектах. По-перше, до функцій ради директорів будуть відносити управління, контроль, управління ризиками, даними та кібербезпекою. По-друге, буде забезпечено відділення участі (володіння акціями, часткою) від нагляду за штучним інтелектом, а сам нагляд буде здійснюватися незалежним невиконавчим директором людиною, на якого поширюватимуться фідучіарні обов'язки директора. По-третє, відповідальність за шкоду перед третіми особами залишиться за корпорацією із самокерованою радою директорів, а у межах відповідальності за правопорушення у сфері корпоративних відносин притягатимуть розробника та / або ліцензіара програми «робот-директор» (за виявлені недоліки та дефекти), та / або незалежного невиконавчого директора наглядача (за недбалість чи втручання у роботу штучного інтелекту). Методами дослідження є історико-правовий, текстуальний доктринальний аналіз, також, використовується нормативно-концептуальний метод для формування нових підходів регулювання корпоративного управління при однорівневій структурі в умовах технологічних змін та розвитку штучного інтелекту.

Ключові слова: однорівнева структура корпоративного управління, рада директорів, штучний інтелект, робот-директор, управління даними, внутрішні організаційно-господарські відносини, відповідальність за порушення у сфері корпоративних відносин, корпоративні відносини.

Постановка проблеми. Правовий інститут однорівневої структури корпоративного управління в Україні є акцептованим, а національна корпоративна традиція ніколи до 2022 р. не передбачала поєднання у одному органі корпорації¹ (раді директорів) одночасно функцій управління, контролю та управління ризиками [1, с. 75]. У час той же час, світові тенденції дозволяють нам виснувати про поступове уможливлення використання штучного інтелекту у корпоративному управлінні («роботів-директорів»), що досить скоро докорінно змінить корпоративне правове регулювання: 1) ми говоритимемо не лише про відповідальність директорів за правопорушення у сфері корпоративних відносин, а й про відповідальність розробників або ліцензіарів за помилки штучного інтелекту (алгоритмічні помилки), його галюцинації, незаконні дії алгоритмів, що завдали шкоди; 2) нам необхідно буде переосмислити підходи до визначення суб'єктів внутрішніх організаційно-господарських відносин корпоративного управління, визначення суб'єктів відповідальності за правопорушення у сфері корпоративних відносин; 3) недоречним стане визначення ради директорів як колегіального органу, оскільки термін «колегіальність» використовується для характеристики колективної діяльності людей; 4) неможливим стане автоматичне прирівнювання члена ради директорів до посадової особи, збереження норм про те, що членом ради директорів може бути лише фізична особа; тощо. Зазначене не може бути залишеним поза увагою науковців, вже зараз необхідно напрацьовувати нові підходи до правових проблем, які породжуються обранням «робота-директора» до ради директорів, формувати нові теоретичні концепції, що знайдуть в подальшому своє відображення у правових актах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед правових досліджень питань, що стосуються мети дослідження, не так багато. Зазвичай, у наукових працях українських науковців аналізуються корпоративні відносини (Г. Ю. Смірнов, В. І. Цікало, І. В. Лукач, Ю. М. Жорнокуй та ін.), господарська компетенція органів корпорації (О. В. Гарагонич, А. В. Смітюх, О. Р. Кібенко та ін.), корпоративне управління (І. В. Спасибо-Фатєєва, Л. В. Сіщук та ін.), відповідальність за правопорушення у сфері корпоративних відносин (О. Р. Кібенко, О. В. Гарагонич, І. С. Канзафарова, В. С. Щербина, О. В. Кологойда, В. Г. Жорнокуй, О. А. Беляневич, Ю. Ю. Симонян, В. В. Поединок, І. В. Коваленко та ін.). Про проблеми та виклики, які у корпоративному праві виникають через використання штучного інтелекту, зазначає Ю. М. Жорнокуй.

Мета статті. Дослідження має на меті висвітлити сучасний стан правового регулювання порядку та умов використання штучного інтелекту у корпоративному управлінні, розробити пропозиції щодо нормативно-правового забезпечення розвитку інституту самокерованих рад директорів, продемонструвати власне бачення шляхів вирішення проблем, які поставатимуть внаслідок формування самокерованих рад директорів.

Виклад основного матеріалу. Існують різні визначення терміну «штучний інтелект»: 1) комп'ютерна програма, розроблена для вирішення проблем, що потребують формування висновків та ухвалення рішень на підставі аналізу не-

¹ Корпорація – товариство, що утворене або об'єднанням учасників та належних їм капіталів, або переданням йому капіталу від одного учасника, для здійснення підприємницької діяльності.

повної або невизначеної інформації, її класифікації, оптимізації та сприйняття [2, с. 898]; 2) система, призначена для функціонування із різними ступенями автономії, може демонструвати адаптивність після впровадження (п. 1 ст. 3 гл. 1 Регламенту Європейського Союзу № 2024/1689) [3]. Ю. Баті зазначає, що автономний штучний інтелект може бути двох видів: 1) який оцінює надану інформацію та можливі результати за заданим алгоритмом, внаслідок чого ухвалює рішення; 2) який аналізує надану інформацію на підставі самостійно створеного правила оцінки, навчається на даних, передбачає результати і ухвалює рішення [2, с. 898-899]. Н. Ху із цих же підстав поділяє автономний штучний інтелект на два види: 1) слабкий (консультативний, допоміжний); 2) сильний (самостійний) [4, с. 50].

Це дослідження стосується саме другого виду штучного інтелекту, який у корпоративному управлінні застосовний як «робот-директор». Використання ж першого виду штучного інтелекту вже здійснюється відкрито або приховано, для прикладу, при відборі кандидатур директорів або при прогнозуванні щодо можливої підтримки конкретної кандидатури директора на загальних зборах [5, с. 27-28]. Однак, такі алгоритми доповнюють міркування людини, що приймає остаточне рішення, а не замінюють собою її. Також, використання директорами штучного інтелекту для допомоги у корпоративному управлінні відповідає вимозі дотримання ними фідучіарних обов'язків [6, с. 3]. Якщо рішення директора, засноване на порадах штучного інтелекту, виявиться помилковим, це не буде порушенням його обов'язку обачності, адже з огляду на business judgement rule суд поважатиме його розсуд у питаннях управління [7, с. 82].

Штучний інтелект дуже скоро зможе стати повноцінним членом ради директорів. Вважаємо слушним визначення другого виду штучного інтелекту як системи, створеної для того, щоб міркувати і діяти, як розумна та раціональна людина, з метою досягнення визначеної цілі [8, с. 3]. «Робот-директор» може самостійно: збирати дані; обирати спосіб їх аналізу та обробки; здійснювати подальшу оптимізацію; ухвалювати рішення [4, с. 48]. Штучний інтелект не є інтелектуальним, оскільки він не може визначити що чи чому він робить щось, він запрограмований та спроектований людьми [9, с. 542]. Алгоритми машинного навчання розвивають складний організаційний інтелект, аналізуючи взаємозв'язки між операційними параметрами, стратегічними цілями та вимогами до відповідності [10, с. 51].

Регламент Європейського Союзу № 2024/1689 про штучний інтелект (EU AI Act), який було ухвалено у 2024 р., є першою у світі спробою правового урегулювання відносин, пов'язаних із використанням штучного інтелекту [3]. Цей Регламент набуде чинності 02 серпня 2026 р., а загальні його положення та заборони уже використовуються, виконуються та застосовуються з 02 лютого 2025 р. (п. 179). Згідно до положень цього Регламенту всі сторони, які так чи інакше залучені до розробки, використання, імпорту, розповсюдження або виробництва систем штучного інтелекту, можуть бути притягнуті до відповідальності, навіть якщо вони знаходяться поза межами Європейського Союзу, але імпортують свою продукцію чи послуги до нього [11]. Регламент поділяє програми штучного інтелекту на ті, які становлять неприйнятний ризик («unacceptable risk»), ті, які мають високий ризик («high-risk»), та ті, які мають мінімальний ризик («limited risks»).

Однак, іще немає правового акту, який би регулював відносини, що пов'язані із обранням «робота-директора». Водночас, ряд корпорацій вже активно експериментують із використанням штучного інтелекту для автоматизації управлінських процесів [4, с. 49]. Для прикладу, у 2017 р. у Сан-Франциско було засновано хедж-фонд Numegaі, у якому рішення щодо укладення угод приймає штучний інтелект, а інвестори беруть участь у створенні найкращих варіантів його алгоритмів [12]. Іще раніше, у 2014 р. у Гонконгу корпорація Deep Knowledge Ventures обрала штучний інтелект VITAL для участі в інвестиційних рішеннях корпорації, надавши йому право голосу у питаннях інвестицій, а цю ініціативу називають першим корпоративним роботом [4, с. 46].

У 2020 р. Д. Армор та Г. Ейденмюллер припустили, що обрання «робота-директора» вперше буде здійснено у якійсь дочірній структурі великої корпорації, щоб перевірити ефективність штучного інтелекту у якості директора [13, с. 108]. У 2022 р. їхнє передбачення справдилося: китайська корпорація NetDragon Websoft призначила віртуального гуманоїдного робота зі штучним інтелектом на ім'я Тан Ю (Tang Yu) керівником дочірньої корпорації Fujian NetDragon Websoft. Очікувалось, що Тан Ю (Tang Yu) оптимізує процеси, підвищить якість управління, слугуватиме базою даних у реальному часі для прийняття управлінських рішень та управління ризиками [14, с. 586]. У 2023 р. у польській корпорації Dictador призначено керівником гуманоїдного робота зі штучним інтелектом на ім'я Міка (Mika) [14, с. 585]. Цього ж року, в Індонезії корпорація PT Suryadhamma Investama заявила, що призначила штучний інтелект на ім'я Арді на посаду директора [15, с. 2777].

Т. Фелін та Т. Паувелл переваги колегіальності пояснюють тим, що колектив має змогу збирати та опрацювати більше інформації, ніж один член такого колективу, який, в свою чергу, має унікальний досвід та знання, що підлягають обміну із досвідом та знаннями інших членів колективу для ухвалення найбільш обґрунтованих та продуманих колегіальних рішень [16, с. 6]. Технології здатні подолати наявний бар'єр у одного члена ради директорів до інформації та знань, яких у нього немає [17, с. 3]. Аргумент, що штучний інтелект замінить людей у виконанні більшості адміністративних завдань, підтримується дослідженнями ефективності управління [18, с. 37-38]. Набори даних здаються безмежними, масштабованими та більш цінними, коли їх накопичення зростає [19, с. 7]. Щойно алгоритми почнуть виконувати функції директорів краще за людей, стане неефективно продовжувати обирати останніх [13, с. 108].

Упевнені, зовсім скоро ми зможемо не теоретично моделювати, як у цьому дослідженні, а практично аналізувати діяльність рад директорів, у яких її виконавчі та / або невиконавчі члени є «роботами-директорами». Разом з тим, погоджуємось із позицією, що найбільш ефективною є комбінація різного програмного забезпечення [20, с. 304], відтак один «робот-директор» не замінить собою весь склад ради директорів, а самокерована рада директорів буде поєднувати у собі різні штучні інтелекти, які виконуватимуть різні задачі, що наразі притаманні виконавчим або невиконавчим директорам. Пропонуємо визначення терміну «робот-директор» як програмного забезпечення, яке автономно приймає рішення щодо управління корпорацією та забезпечення внутрішнього контролю без зовнішнього втручання. «Робот-директор» автономно вирішує завдання, ха-

рактерні для виконавчого або невиконавчого директора, разом з іншими «роботами-директорами» або директорами-людьми бере участь у прийнятті рішень ради директорів.

Рада директорів є колегіальним органом (ч. 1 ст. 62 Закону України № 2465-ІХ «Про акціонерні товариства») [21]. Ця норма досить швидко може стати архаїчною. Вбачається, що варто перестати послуговуватись терміном «колегіальність» для характеристики ради директорів, адже, у класичному розумінні, він передбачає колективну діяльність людей із взаємними консультаціями, дискусіями тощо. У той же час, у разі обрання до складу ради «роботів-директорів», діяльність таких її членів вже може бути описана як скоординоване виконання завдань задля досягнення спільної мети. Відтак, ми визначаємо термін «**рада директорів**» як орган корпорації, що поєднує виконавчих та невиконавчих членів, чії функції можуть виконуватись штучним інтелектом, у одну організаційну єдність з метою скоординованого здійснення управління корпорацією та забезпечення контролю за діяльністю виконавчих директорів. На додачу, слід законодавчо передбачити термін «**самокерована рада директорів**» для позначення органу корпорації, що має автономію в ухваленні рішень з метою скоординованого здійснення управління корпорацією та забезпечення внутрішнього контролю без зовнішнього втручання. Самокерована рада директорів може використовувати блокчейн (Blockchain) для забезпечення прозорості та обліку рішень, що ухвалюються [10, с. 52, 53].

І. В. Спасибо-Фатєєва вважає, що корпорація має автономію, є окремим суб'єктом правовідносин, а учасники корпоративних відносин, що реалізують функції органів корпорації, діють від імені корпорації як її частина [22, с. 277]. Р. С. Лукашов на підставі власного аналізу погоджується із тим, що дії органів корпорації є діями самої корпорації [23, с. 85]. Д. Армор та Г. Ейденмюллер розмірковують про правосуб'єктність самокерованих корпорацій, якщо її директорами будуть призначені не люди, а штучний інтелект, і такі корпорації матимуть автономію волі [13, с. 106-108]. А. Трембіч вважає, що неминучим у майбутньому буде визнання самостійної правосуб'єктності тих корпорацій, які управляються штучним інтелектом [24, с. 182].

Ми виходимо із того, що визнання корпорацій суб'єктами права відбулось попри відсутність у них самостійної волі, яку формують ті, «хто за юридичною особою стоїть» (теорія фікції) [25, с. 12-13]. Обрання «робота директора» до самокерованої ради директорів не змінить легітимну мету визнання корпорацій суб'єктами права: надати їм можливість бути учасниками правовідносин. Визнання людей фізичними особами досягло цієї ж мети. Припускаємо, що досить скоро розпочнеться правова дискусія щодо можливості визнання самостійної правосуб'єктності за штучним інтелектом, відповідні правові напрацювання вже висвітлюються Ю. М. Жорнокуєм, О. В. Ніколаєвою [26, с. 95; 27, с. 90]. Однак, «робот-директор» діє як член ради директорів в інтересах корпорації, отже є її частиною, так само як і директор-людина, а не самостійним учасником правовідносин чи представником корпорації.

Передумовою визнання правосуб'єктності корпорацій вважаємо розділення інтересів учасників (акціонерів) із інтересами корпорації. Відмінність інтересів корпорації від інтересів її учасників (акціонерів) зумовлює необхідність ви-

рішення питання пріоритету тієї чи іншої категорії інтересу у випадках їхньої колізії [28, с. 126]. Корпорація із моменту створення має особливості у формуванні своєї волі у правовідносинах, самостійними учасниками яких вона стає. Зовнішнє волевиявлення корпорації ґрунтується на внутрішніх організаційно-господарських відносинах (управління та контроль) у межах структури управління, обраної засновниками (учасниками, акціонерами) корпорації. До того ж, погоджуємось із тим, що у відносинах корпоративного управління наявне владне підпорядкування і відсутність юридичної рівності [29, с. 433]. «Робот-директор» як суб'єкт внутрішніх організаційно-господарських відносинах (управління та контроль), незалежно від свого голосу щодо того чи іншого рішення самокерованої ради директорів, свою подальшу діяльність буде організовувати відповідно до такого рішення, якщо воно ухвалено.

Однак, «робот-директор» є комп'ютерною програмою. Відтак, це породжує правові питання чи можемо ми розробників програми «робот-директор» або її ліцензіарів вважати суб'єктами корпоративного управління, за аналогією із *sui generis* (ч. 2 ст. 33 Закону України № 2811-IX «Про авторське право і суміжні права») [30], чи прирівнювати до них. Вчені зазначають про прорив межі корпоративного управління шляхом залучення зовнішніх послуг із технічного обслуговування штучного інтелекту, обраного директором [31, с. 58]. Очевидно, що правопорядок не може стояти осторонь подібних практик, але з теоретичного боку це означає таке: переосмислення підходів до визначення суб'єктів корпоративного управління є неминучим.

У більшості держав членами ради директорів повинні бути люди [9, с. 555]. Отже, для уможливлення використання штучного інтелекту у ролі директора слід відмовитись від автоматичного прирівнювання члена ради директорів до посадової особи (п. 23 ч. 1 ст. 2, розділ XII Закону № 2465-IX), відмовитись від норми, згідно якої членом ради директорів може бути лише фізична особа (ч. 4 ст. 64 Закону № 2465-IX), та передбачити, що функції директора можуть здійснюватися штучним інтелектом («роботом-директором»), доповнивши розділ XII Закону № 2465-IX відповідною новою статтею та змінивши назву розділу. Однак, додатково варто уточнити, що пропоновані законодавчі зміни не надають права юридичній особі ставати членом ради директорів, адже, із урахуванням принципу диспозитивності, без такого уточнення правопорядок може стикнутись з подібним використанням оновлених правових норм, до того ж, відомі випадки виконання функцій управління активами або діяльністю юридичної особи іншою юридичною особою (ст. 63 Закону України № 5080-VI «Про інститути спільного інвестування») [32].

Функціями ради директорів є управління, контроль та управління ризиками. Проте, навіть обмежене використання штучного інтелекту у роботі ради директорів додає до її функцій нову – **управління даними та кібербезпекою**. Ю. Жорнокуй зазначає про ризики порушення безпеки та конфіденційності інформації, яку потребує штучний інтелект для опрацювання, ризики втратити контроль за ухваленими рішеннями, ризики неправильного використання відомостей для рішень, запропонованих штучним інтелектом [33, с. 107-109]. Навички управління даними, розуміння систем штучного інтелекту та вирішення етичних проблем стануть шануватись все більше [31, с. 57]. Більше того, через порушення порядку збирання та обробки даних корпорації можуть понести додаткових втрат

у вигляді штрафних санкцій [8, с. 18]. Управління даними нерозривно пов'язане із кібербезпекою. Ризик кіберзлочинності та цифрового шантажу став серйозною загрозою, вимагає розробки чіткої стратегії для цифрового управління [31, с. 60]. Високий рівень безпеки та захисту особистих даних разом з дотриманням конфіденційності в комунікації між людьми, роботами та штучним інтелектом є основоположним (п. 21 Загальних принципів Резолюції Європарламенту № 2015/2103 (INL) від 16 лютого 2017 р.) [34].

Д. Армор та Г. Ейденмюллер пропонують вже зараз передбачити обов'язкове створення комітету з управління даними у тих корпораціях, у яких вже є обов'язковим створення комітетів з аудиту, призначень та винагороди [13, с. 101]. Цей комітет має складатися з незалежних директорів, залучених за їх технологічною експертизою. Погоджуючись із цією ідеєю та розвиваючи її, пропонуємо першочергово передбачити обов'язок створення **комітету з управління даними та кібербезпекою** у тих корпораціях, у яких вже є обов'язковим створення комітетів з аудиту, призначень та винагороди, оскільки, використання дорадчого штучного інтелекту як допоміжного засобу у роботі ради директорів вже відбувається. В подальшому ж, варто законодавчо визначити, що функціями ради директорів є управління, контроль, управління ризиками, даними та кібербезпекою.

В аспекті процесу гармонізації національного права до права Європейського Союзу нам слід узгоджувати будь-які пропозиції або законодавчі ініціативи щодо «роботів-директорів» із вимогами Регламенту Європейського Союзу № 2024/1689. Розвиток технології робототехніки вимагатиме кращого розуміння спільної діяльності людини та робота, яка повинна базуватися на двох основних взаємозалежних відносинах, а саме: передбачуваності та керованості (п. 50 Загальних принципів) [3]. «Робот-директор» є програмою із високим ризиком, а вказаний Регламент встановлює ряд вимоги для програм із високим ризиком (ст.ст. 9-14 секції 2), найголовнішою серед яких вважаємо обов'язковий нагляд людини (ст. 14 секції 2).

Отже, самокерована рада директорів так чи інакше має бути під наглядом людини але хто може здійснити цей нагляд? Допускається, що заміна директора на штучний інтелект може призвести до скасування позиції незалежних директорів у корпорації [9, с. 558]. Ми так не вважаємо. Так само, як у корпоративному управлінні аксіомою стала необхідність відділення участі (володіння акціями, часткою) від контролю, у нових реаліях будуть говорити про необхідність відділення участі (володіння акціями, часткою) від нагляду за штучним інтелектом. Нагляд має здійснюватися незалежним невиконавчим директором людиною. Тому, законодавчо варто заборонити учасникам (акціонерам) втручатися у процес роботи та ухвалення рішень штучним інтелектом, адже це може бути здійснено заради їхньої особистої вигоди та на шкоду інтересам корпорації. Роль людини на посаді незалежного директора наглядача у самокерованій раді директорів залишиться важливою, особливо, коли це стосується корпорацій, що становлять суспільний інтерес, але його функціями буде здійснення нагляду за штучним інтелектом. Однак, незмінними залишаться проблеми, про які зазначається і зараз: незалежні директори повинні йти по тонкому лезу між тим, щоб бути достатньо незацікавленими в бізнесі корпорації, щоб їх вважали «незалежними», та, одночасно, бути достатньо залученими, щоб додавати цінність [13, с. 103].

Слід визначитись у правовому вираженні із тим, якою є спільна мета членів ради директорів. Щодо чинного правового регулювання посадові особи корпорації мають діяти в її інтересах (п. 1 ч. 1 ст. 89 Закону № 2465-IX). При збереженні такої конструкції, яка, до речі, притаманна законодавству багатьох країн, для членів ради директорів надається велика свобода дій у межах розуміння інтересів товариства, однак, якщо ми говоримо про штучний інтелект у якості директора, то застосовні алгоритми мають закласти розуміння чим насправді є інтереси корпорації (максимізація прибутку, ціна на акції на фондових ринках тощо) [13, с. 109]. Завдання «діяти в найкращих інтересах корпорації» М. Шилінг вважає таким, що важко піддається обчисленню, таким, що здається унікально людським поняттям, який не зможе досягнути алгоритм [5, с. 27]. Г. Бьорд та Н. Лок вважають, що в першу чергу рада директорів буде залучати штучний інтелект для виконання функцій контролю та управління ризиками, але остаточне рішення у цих питаннях все рівно залишатиметься за людьми [17, с. 6]. Вчені зауважують, що запровадження штучного інтелекту у якості директора створює потребу уточнити і визначити інтереси корпорації, звуживши наявну нині свободу дій [13, с. 109]. Однак, алгоритми не будуть розуміти що таке обов'язок лояльності без чіткого визначення для них мети роботи конкретного «робота директора» та спільної мети самокерованої ради директорів. До того ж, Д. Армор та Г. Ейденмюллер зазначають, що є високий ризик концентрації «роботів-директорів» саме на вимірювальних змінних (ціни, вартість, витрати, податки, ризики), у той час як невимірювальні змінні (етика та мораль, ефекти корпоративної політики) будуть ігноруватись [13, с. 101]. І. Чіу та Е. Лім пропонують уточнити визначення допустимих інтересів корпорації через призму корпоративної соціальної відповідальності (економічний інтерес, правовий інтерес, етичний інтерес, благодійний інтерес) [8, с. 21].

У корпорації, якою керують люди, відповідальність директорів за правопорушення у сфері корпоративних відносин є одним із основних механізмів захисту від недобросовісних дій директорів. Цей механізм зникає, коли корпорація працює автономно, керована алгоритмом [13, с. 107]. Люди директори переслідують свої власні інтереси, які не співпадають із інтересами інших зацікавлених осіб (акціонерів, кредиторів, третіх осіб тощо). Натомість, алгоритми своїх інтересів не мають, вони просто виконують задану функцію [13, с. 108]. Погоджуємось із Ю. Чжан, що зміст обов'язку лояльності (duty of loyalty) для директора, функції якого виконуються штучним інтелектом, залишиться незмінним [6, с. 3]. Однак, цей та інші фідуціарні обов'язки директора слід поширити на незалежного невиконавчого директора наглядача у самокерованій раді директорів, адже він може використовувати певні засоби для попереднього налаштування алгоритмів та параметрів, що стане втручанням у рішення, ухвалені самокерованою радою директорів.

У контексті відповідальності за правопорушення у сфері корпоративних відносин слід виходити із того, що штучний інтелект є об'єктом, а не суб'єктом права, що навряд чи зміниться у найближчому майбутньому. Хто має відповідати за шкоду, завдану алгоритмічними помилками? Д. Армор та Г. Ейденмюллер пропонують підтримати доцільність покладення відповідальності на саму корпорацію, а не на сторонніх осіб [13, с. 110-111]. Штучний інтелект може вико-

ристовуватись корпорацією, яка й має нести всю повноту відповідальності [15, с. 2781]. Вчені пропонують створити спеціальний фонд для компенсації збитків, пов'язаних із алгоритмічними помилками, або користуватися послугами страхування. Схожу позицію висловлюють І. Чіу та Е. Лім [8, с. 11]. Вчені вважають, що покладення відповідальності на розробників штучного інтелекту буде значним ризиком для них, який може уповільнити розвиток інновацій [8, с. 12]. І. Чіу та Е. Лім розмірковують, що штучний інтелект може бути достатньо автономним, що надасть підстави притягнення до відповідальності за помилки розробників або ліцензіарів [8, с. 12, 18]. Також, обґрунтовується що якщо програма штучного інтелекту, впроваджена корпорацією, має недоліки та дефекти, які можна довести, її розробник може бути притягнутий до відповідальності за шкоду, завдану корпорації чи третім особам [4, с. 51; 9, с. 558; 35, с. 124].

Припускаємо, що право буде тяжіти до збереження обов'язку відшкодовувати шкоду перед третіми особами за корпорацією, а у межах відповідальності за правопорушення у сфері корпоративних відносин можна буде притягнути розробника та / або ліцензіара програми «робот-директор» (за виявлені недоліки та дефекти) або незалежного невиконавчого директора наглядача (за недбалість чи втручання у роботу штучного інтелекту). Також, логічним буде шлях розвитку правових норм в частині створення обов'язку страхування відповідальності за правопорушення у сфері корпоративних відносин, якщо функції директора здійснює штучний інтелект. О. Кологойда та А. Прокопюк пропонують укладення договорів про страхування відповідальності керівника, членів ради директорів або будь-якої іншої посадової особи корпорації [36, с. 123]. Розвиваючи цю ідею, вважаємо за доцільне передбачити необхідність укладення договорів страхування відповідальності розробників та / або ліцензіарів програми «робот-директор», незалежних невиконавчих директорів наглядачів.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дає нам підстави зробити такі висновки. (1) «Робот-директор» - це програмне забезпечення, яке автономно приймає рішення щодо управління корпорацією та забезпечення внутрішнього контролю без зовнішнього втручання. Задля уможливлення використання штучного інтелекту у ролі директора слід відмовитись від автоматичного прирівнювання члена ради директорів до посадової особи, відмовитись від норми, згідно якої членом ради директорів може бути лише фізична особа, та передбачити, що функції директора можуть здійснюватися штучним інтелектом. «Робот-директор» діє як член ради директорів в інтересах корпорації, отже є її частиною, так само як і директор-людина, а не самостійним учасником правовідносин чи представником корпорації. (2) «Рада директорів» – це орган корпорації, що поєднує виконавчих та невиконавчих членів, чиї функції можуть виконуватись штучним інтелектом, у одну організаційну єдність з метою скоординованого здійснення управління корпорацією та забезпечення контролю за діяльністю виконавчих директорів. У правових актах слід відмовитись від характеристики ради директорів як колегіального органу. (3) «Самокерована рада директорів» – це орган корпорації, що має автономію в ухваленні рішень з метою скоординованого здійснення управління корпорацією та забезпечення внутрішнього контролю без зовнішнього втручання. Один «робот-директор» не замінить собою весь склад ради директорів, а самокерована рада директорів буде поєднувати різні

штучні інтелекти, які виконуватимуть різні задачі, притаманні виконавчим або невиконавчим директорам. (4) Варто першочергово передбачити законодавчий обов'язок створити комітет з управління даними та кібербезпекою у тих корпораціях, у яких вже є обов'язковим створення комітетів з аудиту, призначень та винагороди. В подальшому, необхідно законодавчо визначити, що функціями ради директорів є управління, контроль, управління ризиками, даними та кібербезпекою. (5) Слід забезпечити відділення участі (володіння акціями, часткою) від нагляду за штучним інтелектом. Нагляд має здійснюватися незалежним невиконавчим директором людиною. Фідуціарні обов'язки директора слід поширити на такого незалежного невиконавчого директора наглядача. (6) Відшкодування шкоди, завданої третім особам внаслідок рішень штучного інтелекту, залишатиметься за корпорацією, а у межах відповідальності за правопорушення у сфері корпоративних відносин можна буде притягнути розробника та / або ліцензіара програми «робот-директор» (за виявлені недоліки та дефекти) або незалежного невиконавчого директора наглядача (за недбалість чи втручання у роботу штучного інтелекту). Вважаємо за доцільне передбачити необхідність укладення договорів страхування відповідальності розробників та / або ліцензіарів програми «робот-директор», незалежного невиконавчого директора наглядача.

Список використаної літератури

1. Серт О. В. Процес становлення інституту однорівневої структури корпоративного управління в Україні та історичні тенденції його розвитку. *Правова держава*. Одеса. Фенікс. № 54. 2024. С. 68-79.
2. Bathaee Y. The Artificial Intelligence Black box and the Failure of Intent and Causation. *Harvard Journal of Law & Technology*. 2018. № 31. p. 899-938. URL: <https://jolt.law.harvard.edu/assets/articlePDFs/v31/The-Artificial-Intelligence-Black-Box-and-the-Failure-of-Intent-and-Causation-Yavar-Bathaee.pdf>. Date of access: 03.03.2025.
3. Artificial Intelligence Act. Regulation (EU) № 2024/1689 of the European Parliament and of the council. 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>. Date of access: 03.03.2025.
4. Xue H. Legal Regulation of Artificial Intelligence Directors under the Background of the Revision of China's New Company Law. *Proceedings of the 3rd International Conference on International Law and Legal Policy*. 2024. p. 46-52. URL: <https://doi.org/10.54254/2753-7048/57/20240095>. Date of access: 03.03.2025.
5. Schillig M. New Technologies, Corporate Governance and Culture. 2025. 31 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=5099547>. Date of access: 03.03.2025.
6. Zhang Y. Artificial Intelligence Intervention in Corporate Governance: Directors' Fiduciary Duties. *Dean&Francis. Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*. 2024. № 1 (7). 5 p. URL: <https://www.deanfrancispress.com/index.php/hc/article/view/756>. Date of access: 03.03.2025.
7. Gupta A. Artificial Intelligence (AI) and directorial decision making. *Corporate Governance Insight*. 2024. № 1 (6). p. 80-89. URL: <https://grfcg.in/papers/volume-6/issue-1/artificial-intelligence-ai-and-directorial-decision-making/>. Date of access: 03.03.2025.
8. Chiu I.H-Y, Lim E. Managing Corporations' Risk in Adopting Artificial Intelligence: A Corporate Responsibility Paradigm. *19 Washington University Global Studies Law Review* (forthcoming). 2021. 33 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=3780586>. Date of access: 03.03.2025.
9. Eroglu M., Kaya M. K. Impact of Artificial Intelligence on Corporate Board Diversity Policies and Regulations. *European Business Organization Law Review*. 2022. № 23. p. 541-572. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40804-022-00251-5>. Date of access: 03.03.2025.
10. Ogunbajo A., Abidola A. Q., Taiwo I., Adediran O. F., Agbo-Adediran I. How blockchain-

- enabled smart contracts and artificial intelligence are reshaping corporate governance frameworks in fintech and logistics industries. *World Journal of Advanced Research and Reviews*. 2025. № 25 (02). p. 50-59. URL: <https://doi.org/10.30574/wjarr.2025.25.2.0333>. Date of access: 03.03.2025.
11. Meier K., Spichiger R. The EU AI Act: What it means for your business. EY Switzerland. 2024. URL: https://www.ey.com/en_ch/insights/forensic-integrity-services/the-eu-ai-act-what-it-means-for-your-business#:~:text=The%20AI%20Act%20aims%20to,single%20EU%20market%20for%20AI. Date of access: 03.03.2025.
 12. Wigglemuse. Structure of Numerai. 2021. URL: <https://docs.numerai.ai/community/community-built-products/numerai-structure>. Date of access: 03.03.2025.
 13. Armour J., Eidenmueller H.G.M. Self-Driving Corporations? *Harvard Business Law Review*. 2020. № 10. p. 87-116. URL: https://journals.law.harvard.edu/hblr/wp-content/uploads/sites/87/2020/03/HLB102_crop.pdf. Date of access: 03.03.2025.
 14. Skubis I., Wodarski K. Humanoid robots in managerial positions – decision-making process and human oversight. *Scientific papers of Silesian University of technology organization and management*. 2023. № 189. p. 573-596. <https://managementpapers.polsl.pl/wp-content/uploads/2024/02/189-Skubis-Wodarski.pdf>. Date of access: 03.03.2025.
 15. Muthia S. D., Sendrawan T. Artificial Intelligence as a Director of a Limited Liability Company from a Legal Perspective. *Asian Journal of Engineering, Social and Health*. 2024. № 12 (Vol 3). p. 2777-2786. URL: <https://doi.org/10.46799/ajesh.v3i12.470>. Date of access: 03.03.2025.
 16. Felin T., Powell T. C., Designing Organizations for Dynamic Capabilities. *California Management Review*, Forthcoming. 2015. 31 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2670362>. Date of access: 03.03.2025.
 17. Bird H. L., Locke N. The Corporate Board in an Age of Collaborative Intelligence & Complex Risk. *Technology and Corporate Law: How Innovation Shapes Corporate Activity* (Edward Elgar Publishing). 2021. 20 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/346132151_The_Corporate_Board_in_an_Age_of_Collaborative_Intelligence_and_Complex_Risk. Date of access: 03.03.2025.
 18. Kolbjørnsrud V., Amico R., Thomas R. J. Partnering with AI: how organizations can win over skeptical managers. *Strategy & Leadership*. 2017. № 1 (45), p. 37-43. URL: <https://doi.org/10.1108/SL-12-2016-0085>. Date of access: 03.03.2025.
 19. Black J., Murray A. D. Regulating AI and Machine Learning: Setting the Regulatory Agenda. *European Journal of Law and Technology*. 2019. № 10 (Issue 3). 21 p. URL: <https://www.ejlt.org/index.php/ejlt/article/view/722>. Date of access: 03.03.2025.
 20. Ziniuk M., Dyeyeva N., Bogatyrova K., Melnychenko S., Fayvishenko D., Shevchun M. Digital transformation of corporate governance (Цифрова трансформація корпоративного управління). *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. № 46 (Том 5). p. 300-310.
 21. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2023. №№ 18-19. Ст. 81.
 22. Спасибо-Фатєєва І. В. Що до вдосконалення правового регулювання відповідальності учасників корпоративних відносин. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація цивільно-правової відповідальності (Матвєєвські цивілістичні читання)», 18 жовтня 2019 р., Київ. 2019. С. 275-279.
 23. Лукашов Р. С. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю як суб'єкти цивільного права. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.03. Тернопіль. 2020. 223 с.
 24. Трембіч А. Субсидіарна відповідальність контролерів юридичної особи у контексті трансформації природи корпорацій у XXI столітті. *Цивілістична платформа*. № 3. 2024. С. 148-195.
 25. Спасибо-Фатєєва І. В. Поняття юридичної особи в праві України: ознаки, теорії, доктрини, правосуб'єктність. *Цивілістична платформа*. № 2. 2024. С. 7-44.
 26. Жорнокуй Ю. М. Юридична особа vs Штучний інтелект: проблематика визнання правособ'єктності. *Європейські перспективи*. 2024. № 3. С. 91-97.
 27. Ніколаєва О. В. Цивільно-правовий режим творів архітектури, створених з використанням штучного інтелекту: вітчизняний та світовий досвід. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. 081 «Право» Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків. 2024. 210 с.

28. Гарагонич О. В. Конфлікт інтересів акціонерів і акціонерного товариства. Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2016. № 2. С. 121-135.
29. Корпоративне право крізь призму судової практики : монографія за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС. 2021. 512 с.
30. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 57. Ст. 166.
31. Ouabouch B., Yahyaoui T. Artificial intelligence and corporate governance: A review of recent literature. *International Journal of Strategic Management and Economic Studies*. 2025. № 1 (4). p. 52-66. URL: <https://zenodo.org/records/14731346>. Date of access: 03.03.2025.
32. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 р. № 5080-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 29. Ст. 337.
33. Жорнокуй Ю. М. Порівняльний аналіз правосуб'єктності юридичної особи та штучного інтелекту у контексті впливу на корпоративне управління. *Цивілістична платформа*. № 3. 2024. С. 98-112.
34. Civil Law Rules on Robotics. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). 2018. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2018_252_R_0026. Date of access: 03.03.2025.
35. Жорнокуй Ю. М. Штучний інтелект: питання відповідальності на сучасному етапі розвитку доктрини. *Форум права*. 2024. № 79 (2). С. 118-127.
36. Кологойда О. В., Прокопюк А. С. Страхування цивільно-правової відповідальності директорів і посадових осіб, що здійснюють управління акціонерним товариством. *Право України*. 2021. № 7. С. 116-135.

References

1. Sert O. V. (2024). The process of the one-tier corporate governance structure establishing in Ukraine and the historical tendencies of its development. *Constitutional State*. Odesa. Fenix. № 54. p. 68-79 [in Ukrainian].
2. Bathaee Y. (2018). The Artificial Intelligence Black box and the Failure of Intent and Causation. *Harvard Journal of Law & Technology*. № 31. p. 899-938. URL: <https://jolt.law.harvard.edu/assets/articlePDFs/v31/The-Artificial-Intelligence-Black-Box-and-the-Failure-of-Intent-and-Causation-Yavar-Bathaee.pdf>. Date of access: 03.03.2025.
3. Artificial Intelligence Act. Regulation (EU) № 2024/1689 of the European Parliament and of the council. 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>. Date of access: 03.03.2025.
4. Xue H. (2024). Legal Regulation of Artificial Intelligence Directors under the Background of the Revision of China's New Company Law. *Proceedings of the 3rd International Conference on International Law and Legal Policy*. p. 46-52. URL: <https://doi.org/10.54254/2753-7048/57/20240095>. Date of access: 03.03.2025.
5. Schillig M. (2025). New Technologies, Corporate Governance and Culture. 31 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=5099547>. Date of access: 03.03.2025.
6. Zhang Y. (2024). Artificial Intelligence Intervention in Corporate Governance: Directors' Fiduciary Duties. *Dean&Francis. Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*. № 1 (7). 5 p. URL: <https://www.deanfrancispress.com/index.php/hc/article/view/756>. Date of access: 03.03.2025.
7. Gupta A. (2024). Artificial intelligence (AI) and directorial decision making. *Corporate Governance Insight*. № 1 (6). p. 80-89. URL: <https://grfcg.in/papers/volume-6/issue-1/artificial-intelligence-ai-and-directorial-decision-making/>. Date of access: 03.03.2025.
8. Chiu I. H-Y, Lim E. (2021). Managing Corporations' Risk in Adopting Artificial Intelligence: A Corporate Responsibility Paradigm. *19 Washington University Global Studies Law Review* (forthcoming). 33 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=3780586>. Date of access: 03.03.2025.
9. Eroglu M., Kaya M. K. (2022). Impact of Artificial Intelligence on Corporate Board Diversity Policies and Regulations. *European Business Organization Law Review*. № 23. p. 541-572. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40804-022-00251-5>. Date of access: 03.03.2025.

10. Ogunbajo A., Abidola A. Q., Taiwo I., Adediran O. F., Agbo-Adediran I. (2025). How blockchain-enabled smart contracts and artificial intelligence are reshaping corporate governance frameworks in fintech and logistics industries. *World Journal of Advanced Research and Reviews*. № 25 (02). p. 50-59. URL: <https://doi.org/10.30574/wjarr.2025.25.2.0333>. Date of access: 03.03.2025.
11. Meier K., Spichiger R. (2024). The EU AI Act: What it means for your business. EY Switzerland. URL: https://www.ey.com/en_ch/insights/forensic-integrity-services/the-eu-ai-act-what-it-means-for-your-business#:~:text=The%20AI%20Act%20aims%20to,single%20EU%20market%20for%20AI. Date of access: 03.03.2025.
12. Wigglemuse. Structure of Numerai. 2021. URL: <https://docs.numer.ai/community/community-built-products/numerai-structure>. Date of access: 03.03.2025.
13. Armour J., Eidenmueller H.G.M. (2020). Self-Driving Corporations? *Harvard Business Law Review*. № 10. p. 87-116. URL: https://journals.law.harvard.edu/hblr/wp-content/uploads/sites/87/2020/03/HLB102_crop.pdf. Date of access: 03.03.2025.
14. Skubis I., Wodarski K. (2023). Humanoid robots in managerial positions – decision-making process and human oversight. *Scientific papers of Silesian University of technology organization and management*. № 189. p. 573-596. <https://managementpapers.polsl.pl/wp-content/uploads/2024/02/189-Skubis-Wodarski.pdf>. Date of access: 03.03.2025.
15. Muthia S. D., Sendrawan T. (2024). Artificial Intelligence as a Director of a Limited Liability Company from a Legal Perspective. *Asian Journal of Engineering, Social and Health*. № 12 (Vol 3). p. 2777-2786. URL: <https://doi.org/10.46799/ajesh.v3i12.470>. Date of access: 03.03.2025.
16. Felin T., Powell T. C. (2015). Designing Organizations for Dynamic Capabilities. *California Management Review*, Forthcoming. 31 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2670362>. Date of access: 03.03.2025.
17. Bird H. L., Locke N. (2021). The Corporate Board in an Age of Collaborative Intelligence & Complex Risk. *Technology and Corporate Law: How Innovation Shapes Corporate Activity* (Edward Elgar Publishing). 20 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/346132151_The_Corporate_Board_in_an_Age_of_Collaborative_Intelligence_and_Complex_Risk. Date of access: 03.03.2025.
18. Kolbjørnsrud V., Amico R., Thomas R. J. (2017). Partnering with AI: how organizations can win over skeptical managers. *Strategy & Leadership*. № 1 (45), p. 37-43. URL: <https://doi.org/10.1108/SL-12-2016-0085>. Date of access: 03.03.2025.
19. Black J., Murray A. D. (2019). Regulating AI and Machine Learning: Setting the Regulatory Agenda. *European Journal of Law and Technology*. № 10 (Issue 3). 21 p. URL: <https://www.ejlt.org/index.php/ejlt/article/view/722>. Date of access: 03.03.2025.
20. Ziniuk M., Dyeyeva N., Bogatyrova K., Melnychenko S., Fayvishenko D., Shevchun M. (2022). Digital transformation of corporate governance. *Tsyfrova transformatsiya korporatyvnoho upravlinnya. Finansovo-kredytna diyalnist: problemy teorii i ta praktyky*. № 46 (Tom 5). p. 300-310.
21. Law of Ukraine № 2465-IX «Pro aktsionerni tovarystva». 27.07.2022. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2023. №№18-19. p. 81 [in Ukrainian].
22. Spasybo-Fatyeyeva I. V. (2019). Shchodo vdoskonealennya pravovoho rehuliuвання vidpovidalnosti uchasykiv korporatyvnykh vidnosyn. *Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Modernizatsiya tsyvilno-pravovoyi vidpovidalnosti (Matyivivski tsyvilystychni chytannya)»*. Kyiv. p. 275-279 [in Ukrainian].
23. Lukashov R. S. (2020). Limited liability and additional liability companies as subjects of civil law. *Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences*. 12.00.03. Ternopil. 223 p. [in Ukrainian].
24. Trembich A. (2024). Subsidiary liability of legal Entity Controllers in the Context of Corporate Transformation in the 21st Century. *Civil Platform Journal*. № 3. p. 148-195 [in Ukrainian].
25. Spasybo-Fatyeyeva I. V. (2024). The Concept of a legal Entity in ukrainian law: Features, Theories, Doctrines, legal Personality. *Civil Platform Journal*. № 2. p. 7-44. [in Ukrainian].
26. Zhornokui Y. M. (2024). Legal entity vs Artificial Intelligence: problem of recognizing legal personality. *Yevropeyski perspektyvy*. № 3. p. 91-97. [in Ukrainian].
27. Nikolaieva O. V. (2024). Civil law regime of architectural works created with the use of artificial intelligence: domestic and international experience. *PhD thesis*. 081 «Law». Yaroslav Mudryi National Law University. Kharkiv. 210 p. [in Ukrainian].

28. Harahonych O. V. (2016). Conflict of Interests of Shareholders and Joint Stock Company. *Chasopys tsyvilnoho i kryminalnoho sudochynstva*. № 2. p. 121-135 [in Ukrainian].
29. Korporatyvne pravo kriz pryzmu sudovoyi praktyky: monohrafiya / za red. I. V. Spasybo-Fatyeyeva. Kharkiv: EKUS, 2021. 512 p. [in Ukrainian].
30. Law of Ukraine № 2811-IX «Pro avtorske pravo i sumizhni prava» 01.12.2022 / Vido-mosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2023. № 57. p. 166 [in Ukrainian].
31. Ouabouch B., Yahyaoui T. (2025). Artificial intelligence and corporate governance: A review of recent literature. *International Journal of Strategic Management and Economic Studies*. № 1 (4). p. 52-66. URL: <https://zenodo.org/records/14731346>. Date of access: 03.03.2025.
32. Law of Ukraine № 5080-VI «Pro instytut spilnogo investuvannya». 05.07.2012. / Vido-mosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2013. № 29. p. 337. [in Ukrainian].
33. Zhornokui Y. M. (2024). Comparative Analysis of Legal Personality of a Legal Entity and Artificial Intelligence in the Context of Its Impact on Corporate Governance. *Civil Platform Journal*. № 3. p. 98-112. [in Ukrainian].
34. Civil Law Rules on Robotics. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). 2018. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2018_252_R_0026. Date of access: 03.03.2025.
35. Zhornokui Y. M. (2024). Artificial Intelligence: Issues of Liability at the Current Stage of Doctrine's Development. *Forum prava*. p. 118-127 [in Ukrainian].
36. Kolohoida O., Prokopiuk A. (2021). Insurance of civil liability of directors and officials managing the joint-stock company. *Pravo Ukrayiny*. № 7. p. 116-135 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 04.03.2025 р.

O. V. Sert, PhD student, Attorney

Taras Shevchenko National University of Kyiv

the Educational and Scientific Institute of Law

the Department of Economic Law and Economic Judiciary

Senior Lecturer of the Department of Economic and Legal Disciplines,

the Educational and Scientific Institute of Law and Psychology,

National Academy of Internal Affairs

60 Volodymyrska St, Kyiv, 01033, Ukraine

e-mail: sertoleksandr@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-3882-8813>

SELF-MANAGED BOARD OF DIRECTORS

Summary

In the article author analyses the impact of artificial intelligence on corporate governance within a one-tier structure, highlights the current legal regulation regarding the procedures and conditions for the usage of artificial intelligence, provides suggestions for the legal framework to support the development of the self-managed boards of directors. Despite the low level of scientific legal research on these issues, they will become even more relevant with the development of technological progress, which will enable the formation of fully self-managed boards of directors. The author formulates original definitions for the terms “robot-director” and “self-managed board of directors” and refines the definition of the term “board of directors”. Regarding the fact that directors already use artificial intelligence as an auxiliary tool there is a conclusion that the first step for legislators should be establishing a mandatory obligation to create a data management and cybersecurity committee in corporations where the creation of audit, nomination, and remuneration committees is already mandatory. The author notes there are three aspects of the artificial intelligence impact on corporate governance within a one-tier

structure. Firstly, the functions of the board of directors should include management, control, risk management, data management, and cybersecurity. Secondly, the separation of ownership and control of artificial intelligence should be ensured, and the control of artificial intelligence itself should be carried out by a fiduciary independent non-executive director. Thirdly, the corporation with self-managed board should compensate the damages to the injured party, the developer and / or licensor of the “robot-director” program (for identified flaws and defects), and / or the fiduciary independent non-executive director (for negligence or interference with the operation of artificial intelligence) should be held accountable under corporate liability. The research methods include historical-legal, textual, and doctrinal analysis. Additionally, a normative-conceptual method is used to develop new approaches to regulating corporate governance within a one-tier structure in the context of technological changes and the development of artificial intelligence.

Keywords: one-tier corporate governance structure, board of directors, artificial intelligence, robot-director, data governance, internal organizational and economic relations, corporate liability, corporate relations.